

WEWNĄTRZSZKOLNY SYSTEM DORADZTWA ZAWODOWEGO SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 17 SPECJALNEJ W BIAŁYMSTOKU

Rozdział 1

§1. Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego obejmuje ogół działań podejmowanych przez szkołę w celu prawidłowego przygotowania uczniów do wyboru dalszej drogi kształcenia. System ten określa rolę i zadania osób odpowiedzialnych w ramach rocznego planu działań, czas i miejsce realizacji zadań, oczekiwane efekty, metody pracy.

Działania w zakresie doradztwa zawodowego w szkole podstawowej obejmują preorientację zawodową, która ma na celu wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami oraz pobudzenie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień. Działania w zakresie doradztwa zawodowego w klasach I-VI szkół podstawowych obejmują orientację zawodową, która ma na celu zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami, kształtowanie pozytywnych postaw wobec pracy i edukacji oraz pobudzanie, rozpoznawanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień. Działania w zakresie doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII szkoły podstawowej mają na celu wspieranie uczniów w procesie przygotowania ich do świadomego i samodzielnego wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu, z uwzględnieniem ich zainteresowań, uzdolnień i predyspozycji zawodowych oraz informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy.

WSDZ jest częścią planu wychowawczego szkoły i jest włączony do Statutu szkoły. Analiza potrzeb w zakresie działań doradczych (przeprowadzana na bazie wielospecjalistycznych ocen funkcjonowania uczniów) wskazała niski poziom samowiedzy uczniów, trudności w określaniu mocnych i słabych stron, zainteresowań, ograniczony zasób wiedzy o świecie.

Rozdział 2

§2.1. Akty prawne regulujące WSDZ:

- 1) USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, poz. 59;
- 2) USTAWA z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe, poz. 60;
- 3) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego;
- 4) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania;
- 5) Rozporządzeniu o pomocy psychologiczno - pedagogicznej (opublikowane 31.08.2017r., obowiązują od 1 września 2017r.); Dz. U. 2017, poz. 1643);

- 6) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej, przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 356);
- 7) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2017 r. poz. 649)- § 4;
- 8) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, z późniejszymi zmianami;
- 9) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek;
- 10) Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie doradztwa zawodowego.

Rozdział 3

§ 3.1. Celem ogólnym programu jest przygotowanie uczniów do wyboru kierunku dalszego kształcenia, a w przyszłości do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy.

2. Cele szczegółowe:

1) w ramach pracy z uczniami:

- a) wdrażanie do samopoznania,
- b) kształcenie umiejętności analizy swoich mocnych i słabych stron,
- c) wyzwalanie wewnętrznego potencjału uczniów (intelektualnego, emocjonalnego, duchowego),
- d) rozwijanie umiejętności pracy zespołowej,
- e) przełamywanie barier emocjonalnych,
- f) wyrabianie szacunku dla samego siebie,
- g) planowanie własnego rozwoju,
- h) konfrontację samooceny z wymaganiami zawodu,
- i) zdobywanie umiejętności przygotowania i pisania dokumentów towarzyszących poszukiwaniu pracy,
- j) zdobycie umiejętności pozytywnej autoprezentacji,
- k) zdobywanie umiejętności działań praktycznych.

2) w ramach pracy z rodzicami:

- a) podnoszenie umiejętności komunikowania się ze swoimi dziećmi,
- b) doskonalenie umiejętności wychowawczych,
- c) wypracowanie form wspierania uczniów w wyborze ich dalszej drogi życiowej.

3) w ramach pracy z nauczycielami:

- a) uzyskanie wsparcia i pomocy w pracy wychowawczej,
- b) lepsze rozpoznanie potrzeb uczniów, ich poglądów, oczekiwań wobec szkoły i rynku pracy,

- c) nakreślenie dalszego kierunku pracy z rodzicami i młodzieżą,
- d) lepsze rozpoznawanie preferencji czynności zawodowych.

3. Adresatami WSDZ są: uczniowie, rodzice, nauczyciele, środowisko lokalne. WSDZ obejmuje indywidualną i grupową pracę z uczniami, rodzicami i nauczycielami.

4. Na realizację wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego (WSDZ) w Szkole Podstawowej nr 17 składa się praca osób pełniących funkcje szkolnego doradcy zawodowego, praca nauczycieli, wychowawców, pracownika biblioteki, pedagoga szkolnego, którzy w ramach współpracy z osobami pełniącymi funkcje szkolnego doradcy zawodowego (korelacja działań, uzupełnianie zagadnień) realizują treści z zakresu doradztwa zawodowego. Funkcję koordynatora działań wobec uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim pełni nauczyciel doradztwa zawodowego. W przypadku działań wobec uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym- psycholog szkolny (pełniący funkcję szkolnego doradcy zawodowego).

§ 4.1. Zadania nauczyciela pełniącego funkcję szkolnego doradcy zawodowego:

- 1) systematyczne diagnozowanie zapotrzebowania uczniów na informacje edukacyjne i zawodowe oraz pomoc w planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- 2) prowadzenia zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu z uwzględnieniem rozpoznanych mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
- 3) udzielanie pomocy w realnej ocenie własnych predyspozycji osobowych pod kątem wyboru kierunku dalszego kształcenia i zawodu;
- 4) gromadzenie, opracowywanie, aktualizowanie i udostępnianie informacji o zawodach, drogach uzyskiwania kwalifikacji zawodowych oraz sytuacji na rynku pracy;
- 5) przygotowanie młodzieży do aktywnego poszukiwania pracy, prezentowania się na rynku pracy oraz działania umożliwiające uczniom poznanie reguł i trendów rządzących rynkiem pracy;
- 6) kreowanie aktywnej, postawy wobec rynku pracy, przewyższanie bierności, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i stresowych;
- 7) udzielanie wsparcia i pomocy rodzicom uczniów oraz nauczycielom z zakresu poradnictwa zawodowego;
- 8) współpraca z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
- 9) współpraca z instytucjami rynku pracy (Lokalnym Centrum Doradztwa Zawodowego w CKU w Białymstoku, SZ).

§ 5. Do Szkoły Podstawowej nr 17 uczęszczają zarówno uczniowie realizujący podstawę programową kształcenia ogólnego (uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim) jak i uczniowie realizujący podstawę programową dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym. WSDZ przewiduje zajęcia z doradztwa zawodowego w obu grupach. Działania doradcze są realizowane na terenie Szkoły oraz jej najbliższego otoczenia (w formie wycieczek).

W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 sierpnia 2018r. w sprawie doradztwa zawodowego określone zostały treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego dla klas I-VI oraz VII-VIII szkoły podstawowej.

TREŚCI PROGRAMOWE Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO

DLA KLAS I–VI SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

A. Treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego dla klas I–III szkół podstawowych:

1. Poznanie siebie

Uczeń:

- 1.1 opisuje swoje zainteresowania i określa, w jaki sposób może je rozwijać;
- 1.2 prezentuje swoje zainteresowania wobec innych osób;
- 1.3 podaje przykłady różnorodnych zainteresowań ludzi;
- 1.4 podaje przykłady swoich mocnych stron w różnych obszarach;
- 1.5 podejmuje działania w sytuacjach zadaniowych i opisuje, co z nich wyniknęło dla niego i dla innych

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

- 2.1 odgrywa różne role zawodowe w zabawie;
- 2.2 podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisuje podstawową specyfikę pracy w wybranych zawodach;
- 2.3 opisuje, czym jest praca, i omawia jej znaczenie w życiu człowieka na wybranych przykładach;
- 2.4 omawia znaczenie zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym funkcjonuje;
- 2.5 opisuje rolę zdolności i zainteresowań w wykonywaniu danego zawodu;
- 2.6 posługuje się przyborami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Uczeń:

- 3.1 uzasadnia potrzebę uczenia się i zdobywania nowych umiejętności;
- 3.2 wskazuje treści, których lubi się uczyć;
- 3.3 wymienia różne źródła wiedzy i podejmuje próby korzystania z nich.

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Uczeń:

- 4.1 opowiada, kim chciałby zostać i co chciałby robić;
- 4.2 planuje swoje działania lub działania grupy, wskazując na podstawowe czynności i zadania niezbędne do realizacji celu;
- 4.3 próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio z jego osobą.

B. Treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego dla klas IV–VI szkół podstawowych :

1. Poznawanie własnych zasobów

Uczeń:

- 1.1 określa własne zainteresowania i uzdolnienia oraz kompetencje;
- 1.2 wskazuje swoje mocne strony oraz możliwości ich wykorzystania w różnych dziedzinach

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

- 2.1 wymienia różne grupy zawodów i podaje przykłady zawodów charakterystycznych dla poszczególnych grup, opisuje różne ścieżki ich uzyskiwania oraz podstawową specyfikę pracy w zawodach;
- 2.2 opisuje, czym jest praca i jakie ma znaczenie w życiu człowieka;
- 2.3 podaje czynniki wpływające na wybory zawodowe;

2.4 posługuje się przyborami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny;

2.5 wyjaśnia rolę pieniądza we współczesnym świecie i jego związek z pracą.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Uczeń:

3.1 wskazuje różne sposoby zdobywania wiedzy, korzystając ze znanych mu przykładów, oraz omawia swój indywidualny sposób nauki;

3.2 wskazuje przedmioty szkolne, których lubi się uczyć;

3.3 samodzielnie dociera do informacji i korzysta z różnych źródeł wiedzy.

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Uczeń:

4.1 opowiada o swoich planach edukacyjno-zawodowych

4.2 planuje swoje działania lub działania grupy, wskazując szczegółowe czynności i zadania niezbędne do realizacji celu;

4.3 próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio lub pośrednio z jego osobą

TREŚCI PROGRAMOWE Z ZAKRESU DORADZTWA ZAWODOWEGO DLA KLAS VII I VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH

1. Poznawanie własnych zasobów

Uczeń:

1.1 określa wpływ stanu zdrowia na wykonywanie zadań zawodowych;

1.2 rozpoznaje własne zasoby (zainteresowania, zdolności, uzdolnienia, kompetencje, predyspozycje zawodowe);

1.3 dokonuje syntezy przydatnych w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej informacji o sobie wynikających z autoanalizy, ocen innych osób oraz innych źródeł;

1.4 rozpoznaje własne ograniczenia jako wyzwania w odniesieniu do planów edukacyjno-zawodowych;

1.5 rozpoznaje swoje możliwości i ograniczenia w zakresie wykonywania zadań zawodowych i uwzględnia je w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej;

1.6 określa aspiracje i potrzeby w zakresie własnego rozwoju i możliwe sposoby ich realizacji;

1.7 określa własną hierarchię wartości i potrzeb.

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

2.1 wyszukuje i analizuje informacje na temat zawodów oraz charakteryzuje wybrane zawody, uwzględniając kwalifikacje wyodrębnione w zawodach oraz możliwości ich użytkowania;

2.2 porównuje własne zasoby i preferencje z wymaganiami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców;

2.3 wyjaśnia zjawiska i trendy zachodzące na współczesnym rynku pracy, z uwzględnieniem regionalnego i lokalnego rynku pracy;

2.4 uzasadnia znaczenie pracy w życiu człowieka;

2.5 analizuje znaczenie i możliwości doświadczania pracy;

2.6 wskazuje wartości związane z pracą i etyką zawodową;

2.7 dokonuje autoprezentacji.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

3.1 analizuje oferty szkół ponadpodstawowych i szkół wyższych pod względem możliwości dalszego kształcenia, korzystając z dostępnych źródeł informacji;

3.2 analizuje kryteria rekrutacyjne do wybranych szkół w kontekście rozpoznania własnych zasobów;

3.3 charakteryzuje strukturę systemu edukacji formalnej oraz możliwości edukacji pozaformalnej i nieformalnej;

3.4 określa znaczenie uczenia się przez całe życie.

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Uczeń:

4.1 dokonuje wyboru dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej samodzielnie lub przy wsparciu doradczym;

4.2 określa cele i plany edukacyjno-zawodowe, uwzględniając własne zasoby;

4.3 identyfikuje osoby i instytucje wspomagające planowanie ścieżki edukacyjno-zawodowej i wyjaśnia, w jakich sytuacjach korzystać z ich pomocy;

4.4 planuje ścieżkę edukacyjno-zawodową, uwzględniając konsekwencje podjętych wyborów.

Rozdział 4

§ 6.1. Charakterystyka programu dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

Zgodnie z treścią rozporządzenia MEN z dn. 8 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, szkoły podstawowe mają realizować zajęcia z doradztwa zawodowego w wymiarze minimum 10 godzin w klasie VII i VIII. To cykl 10 zajęć lekcyjnych, podczas których realizowane będą treści mające na celu poznanie samego siebie w zakresie swoich uzdolnień, zainteresowań i wartości związanych z pracą.

2. Zakres treści kształcenia klasa VII:

- 1) Zdolności i mocne strony osobowości;
- 2) Zainteresowania i predyspozycje zawodowe;
- 3) Przedsiębiorczość w planowaniu kariery zawodowej;
- 4) System edukacji w Polsce;
- 5) Poznawanie świata zawodów;
- 6) Planowanie przyszłości edukacyjno-zawodowej;
- 7) Podejmowanie decyzji;

Treści kształcenia realizowane będą w ramach dziesięciu tematów. Jeden temat zajęć obejmuje jedną jednostkę lekcyjną, tj. 45 minut. Zajęcia będą odbywały się jeden raz w miesiącu.

1	Czym się interesuję?	wrzesień
2	Moje umiejętności.	październik
3	Wszyscy jesteśmy zdolni.	listopad
4	Co jest dla mnie ważne?	grudzień
5	Predyspozycje a wybór zawodu.	styczeń
6	System edukacji w Polsce.	luty
7	Zawody w moim otoczeniu.	marzec
8	Moja przyszłość edukacyjno-zawodowa.	kwiecień
9	Kompetencje na rynku pracy	maj
10	Planowanie i podejmowanie decyzji.	czerwiec

3. Celem doradztwa zawodowego w klasie VIII szkoły podstawowej jest wspieranie uczniów w procesie przygotowania ich do świadomego i samodzielnego wyboru kolejnego etapu

kształcenia i zawodu, z uwzględnieniem ich zainteresowań, uzdolnień i predyspozycji zawodowych oraz informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy.

Cele szczegółowe programu:

- poznawanie własnych zasobów;
- świat zawodów i rynek pracy;
- rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie;
- planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.

Proponowane tematy zajęć:

Jeden temat zajęć obejmuje jedną jednostkę lekcyjną, tj. 45 minut.

1. Praca jako wartość.
2. Świat zawodów a moje zasoby.
3. Zawody przyszłości.
4. Współczesny rynek pracy.
5. Instytucje rynku pracy, czyli kto może mi pomóc w rozwoju kariery zawodowej.
6. Można i warto uczyć się przez całe życie.
7. Oferta szkół ponadpodstawowych w Białymstoku.
8. Podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.
9. Moje cele edukacyjno-zawodowe.
10. Jak zaplanować swoją przyszłość?

§ 7.1. Charakterystyka programu dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym.

Program został przygotowany w oparciu o Podstawę Kształcenia Ogólnego dla Uczniów z Niepełnosprawnością Intelektualną w Stopniu Umiarkowanym i Znacznym. Uwzględnia indywidualne potrzeby i możliwości psychofizycznych uczniów. Zajęcia edukacyjne odbywają się zgodnie z indywidualnym programem edukacyjno-terapeutycznym.

Przy realizacji programu wykorzystywany jest „Program zajęć przygotowujących młodzież z niepełnosprawnością umysłową do funkcjonowania w sytuacji pracy JESTEM DOROSŁY - CHCĘ PRACOWAĆ” Wojciech Otrębski, Ewa Domagała-Zyśk, Bożena Sidor-Piekarska. Zajęcia realizowane będą w klasach VI-VIII Szkoły Podstawowej oraz w oddziale gimnazjalnym.

2. Treści realizowane w szkole podstawowej, w klasach I-IV,

Budowanie własnej tożsamości i poczucia własnej wartości.
Usamodzielnianie w zakresie ubierania się, jedzenia, poruszania na terenie szkoły i poza nią.
Ńabywanie praktycznych umiejętności posługiwania się narzędziami, obsługiwanie urządzeń.

Budowanie umiejętności samodzielnego planowania spędzania czasu wolnego.
Doskonalenie technik szkolnych.

VI-VIII

Tematy realizowane będą przez psychologa szkolnego (pełniącego funkcję szkolnego doradcy zawodowego) i nauczyciela w ramach przedmiotu funkcjonowanie osobiste i społeczne

Poznanie samego siebie
Określanie marzeń, celów i planów zawodowych na bazie własnych zasobów
Rozwijanie umiejętności uczenia się przez całe życie
Uzasadnienie znaczenia pracy w życiu człowieka
Poszerzanie wiedzy na temat miejsc pracy
Kształtowanie szacunku do pracy i ludzi pracujących
Poznanie możliwości dalszego kształcenia zawodowego, dostępnych w najbliższym otoczeniu: Moja okolica- moje możliwości
Poznanie możliwości dalszego kształcenia zawodowego, dostępnych w najbliższym otoczeniu: Wiem jak poszukiwać pracy,
Poznanie możliwości dalszego kształcenia zawodowego, planuję swoją przyszłość zawodową

3. Treści realizowane w oddziałach gimnazjalnych

Tematy realizowane będą przez psychologa szkolnego (pełniącego funkcję szkolnego doradcy zawodowego) i nauczyciela w ramach przedmiotu funkcjonowanie osobiste i społeczne.

Klasa	Temat	Termin realizacji
Klasa II	Dbam o kulturę osobistą	listopad
	Umiem porozumiewać się z innymi	styczeń
	Potrafię współpracować z innymi	Luty
	Potrafię radzić sobie ze stresem	Maj
Klasa III	Doceniam znaczenie pracy	Listopad
	Wiem, jak poszukiwać pracy	Grudzień
	Znam instytucje użyteczności publicznej	Styczeń
	Radzę sobie z sytuacjami trudnymi w pracy	Luty
	Znam i przestrzegam regulaminu pracy	Marzec
	Planuję swoją przyszłość zawodową	Kwiecień

§ 8.1. Metody i formy pracy doradczej:

- 1) Działania doradcze realizowane są w ramach:
  - a) zajęć z doradztwa zawodowego wynikającego z ramowego planu nauczania,
  - b) lekcji wychowawczych,
  - c) lekcji przedmiotowych,
  - d) zastępstw na lekcjach przedmiotowych,

- e) zajęć warsztatowych pozalekcyjnych,
- f) wycieczek.

2) Formy pracy:

- a) praca indywidualna,
- b) zespołowa.

3) Metody pracy:

- a) mini-wykład,
- b) prezentacja,
- c) analiza przypadku,
- d) ankieta,
- e) autoprezentacja,
- f) dyskusja problemowa,
- g) kolaż,
- h) kwestionariusz,
- i) rozwiązywanie problemów,
- j) skojarzenia,
- k) gry i zabawy doradcze.

§ 9. WSDZ zakłada współpracę Szkoły z instytucjami rynku pracy (Lokalnym Centrum Doradztwa Zawodowego w CKU w Białymstoku, Szkołami Zawodowymi).

§ 10.1. Zakładane efekty kształcenia:

- 1) W zakresie wiedzy uczeń na miarę swoich możliwości:
  - a) posługuje się pojęciami związanymi z tematyką rynku pracy, kwalifikacji zawodowych,
  - b) identyfikuje swoje możliwości psychofizyczne i predyspozycje zawodowe,
  - c) wyjaśnia zależności pomiędzy zainteresowaniami a wyborem zawodu,
  - d) wymienia umiejętności niezbędne do prawidłowego funkcjonowania w różnych rolach zawodowych i społecznych.
- 2) W zakresie umiejętności uczeń na miarę swoich możliwości:
  - a) rozwija swoje zainteresowania,
  - b) wykorzystuje wiedzę teoretyczną z zakresu doradztwa zawodowego, aby trafnie określić swe predyspozycje, zdolności, umiejętności,
  - c) samodzielnie lub z pomocą doradcy planuje dalszą ścieżkę rozwoju edukacyjno-zawodowego.
- 3) W zakresie kompetencji społecznych uczeń na miarę swoich możliwości:
  - a) skutecznie współpracuje z innymi,
  - b) przyjmuje twórczą i refleksyjną postawę wobec przekonań oraz sposobu postępowania innych ludzi,
  - c) rozwiązuje konflikty powstające podczas pracy zespołowej.

§ 11.1. W celu sprawdzenia stopnia osiągnięcia efektów programu, głównym narzędziem będzie obserwacja ucznia podczas realizowania poszczególnych zagadnień, jego zaangażowanie oraz aktywność do podejmowania nowych zadań i ćwiczeń.

2. Po każdym zajęciach tematycznych uczeń będzie dokonywał oceny zajęć np. w formie udzielenia wypowiedzi przez dokończenie zdań.
3. Informacje zwrotne zebrane od ucznia będą wskazówką do planowania dalszej pracy oraz ewentualnej modyfikacji wykorzystywanych podczas zajęć metod dydaktycznych.